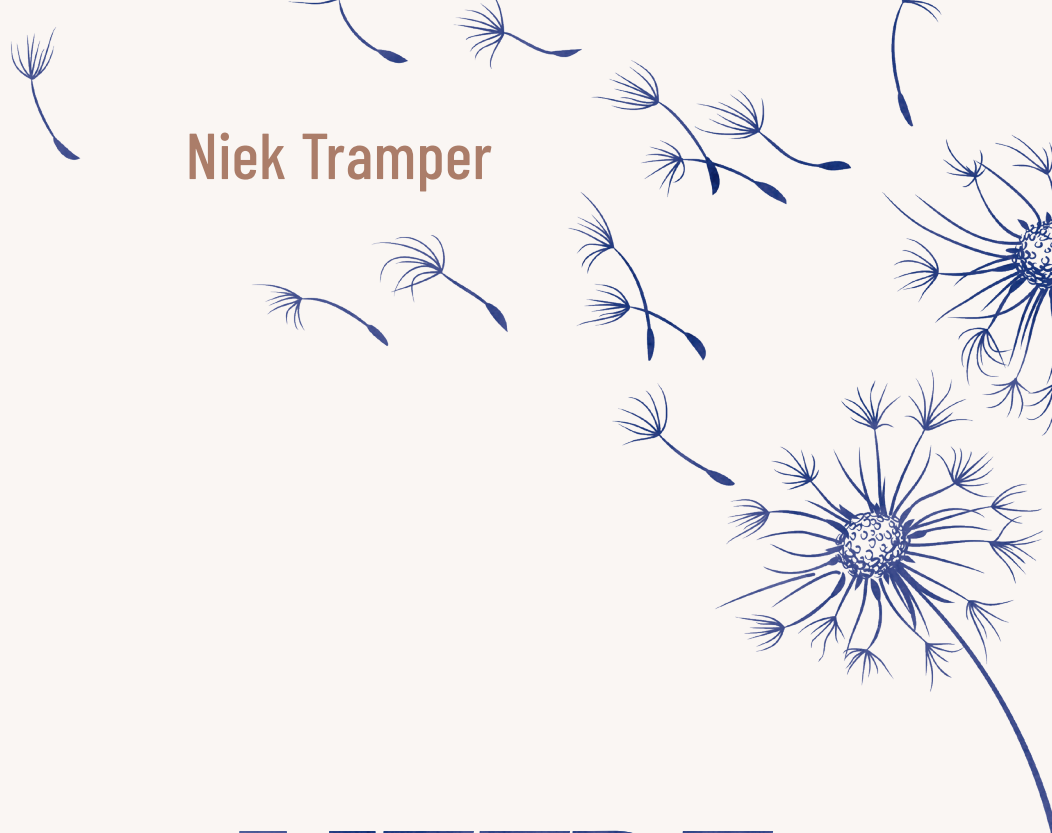

A decorative illustration of dandelion seed heads and seeds. One large seed head is on the right, with several seeds floating away from it. Other smaller seed heads and seeds are scattered in the upper left and center areas.

Niek Tramper

LIEFDE LIJDEN LEVEN

Gedachten over
kwetsbaarheid en kracht

Niek Tramper

LIEFDE LIJDEN LEVEN

**Gedachten over
kwetsbaarheid en kracht**

KokBoekencentrum Uitgevers – Utrecht

Inhoud

Woord vooraf	7
Deel I – Liefde die zich laat verwonden	11
1 Introductie – Liefde is niet bang	13
2 Liefde geeft zichzelf	16
3 Liefde ziet scherp	19
4 Liefde blijft hopen	22
5 Liefde verdraagt	25
6 Intermezzo – Velerlei liefdes	28
7 De liefde houdt alles onder één dak	31
8 Liefde vlucht niet	34
9 Liefde zoekt het leven (1)	37
10 Liefde zoekt het leven (2)	40
11 Woedende liefde	43
12 Wereldomvattende liefde	47
 Deel II – Lijden – Over de fragiliteit van ons bestaan	 51
13 Een gebroken poort naar eeuwige luister	53
14 Wat ziekte doet	56
15 Ziek zijn – Zoeken naar vertrouwen	59
16 Ziek zijn – Leren luisteren	62
17 Ziek zijn – De tijd vertragen	65
18 Ziek zijn – Ootmoed oefenen	68
19 Ziek zijn – Delen in een gebroken gemeenschap	71 71
20 Ziekmakende passies	74
21 Als Hij ons niet redt (1)	77

22	Als Hij ons niet redt (2)	81
23	Ziekte als medicijn	84
24	Gedachten over genezing	87

Deel III – Leven – De smalle weg naar overlopende vreugde 91

25	Leven zoals het bedoeld is	93
26	De smalle weg naar het leven – Onze eindigheid beseffen	96
27	De smalle weg naar het leven – Bewondering leren	99
28	De smalle weg naar het leven – Moed krijgen om op te staan	102
29	Overwinning – Van zelfbeklag	105
30	Overwinning – Van bezorgdheid	108
31	Overwinning – Van een ongewenste zekerheid	111
32	Overwinning – Van de angst om te verliezen	114
33	Het grootste geschenk (1)	117
34	Het grootste geschenk (2)	120
35	Adembenemend uitzicht	123
36	Een lied van overgave	126

Deel IV – Paastijd 129

37	Goede Vrijdag – Hij heeft geleden	131
38	Stille Zaterdag – Hij is gestorven en begraven	135
39	Eerste Paasdag – Hij is opgestaan, Die ons leven is	138
40	Tweede Paasdag – Niet tevergeefs	141

	Noten	145
--	-------	-----

Woord vooraf

Al ruim 35 jaar houd ik een dagboek bij. Schrijven helpt mij gedachten en gevoelens te ordenen, het onvoorspelbare en het onverwachte een plek te geven. Het schept ruimte voor verdriet over wat rafelig en onaf is in mijzelf en in de wereld om mij heen. En voor verwondering over al wat leeft, dat mijn geliefden er zijn, dat ik er zelf ben, de hemel hoog boven me, de aarde onder mij. En dat God er is van wie ik hoorde en die ik niet kende, maar die mij tegemoet kwam op de weg.

Veel mensen houden een dagboek bij, dat is op zich niets bijzonders. En als het zijn dienst heeft gedaan als jouw metgezel, therapeut en biechtvader, kun je het weggooien, begraven, verbranden of – in deze internetsamenleving – deleten. Wat heeft een ander immers te maken met de roerselen van je ziel die je aan het papier toevertrouwde?

Toch zijn er ook journaals-van-een-levensreis publiek bezit geworden, en hebben ze mensen getroost en geholpen op hun eigen weg. Wat mij betreft springen er twee uit. Allereerst Augustinus' *Belijdenissen*, misschien minder een *diary* dan een *biography*, maar toch. Hoe hij aantekeningen maakte over zijn kinderjaren, het proces van volwassen worden en dat hij niet langer Gods genade kon weerstaan, dat alles is voor mij zo gaan spreken dat ik hem ben gaan beschouwen als een reisgenoot, ook al leefde hij zo'n 1600 jaar voor mij.

Het andere dagboek dat, aan de vergetelheid ontrukkt, mij diep heeft geraakt is dat van Thomas Merton, *Bespiegelingen van een schuldige toeschouwer*. Het bevat persoonlijke interpretaties van de wereld in de jaren zestig van de vorige eeuw, ongeëvenaarde natuurbeschrijvingen, theologische observaties, gebeden en humoristische

notities over het kloosterleven. Zo vertelt hij over de ontdekking van de monniken dat de koeien op de kloosterboerderij meer melk gaven wanneer Beethoven in hun stal klonk dan wanneer de gebruikelijke religieuze muziek hun koeienoren binnendrong.

Geïnspireerd en aangespoord door deze broeders heb ik voorzichtig moed gevat om in dit boek nu en dan te citeren uit mijn dagboek, dat absoluut niet in de schaduw kan staan van wat deze grote die-nars van Gods kerk hebben geschreven. Schoorvoetend dus, maar toch. Vooral omdat ik ruim twee jaar geleden de diagnose –ongeen-selijk ziek– kreeg. Het verwerken van die realiteit, de limiet gesteld aan mijn dagen, kreeg een grote plek in mijn dagboek en iets daarvan geef ik terug in dit boek.

Het middendeel ‘Lijden’ is het hart van dit boek: hoe geven wij antwoord op het noodzakelijk verlies dat het leven meebrengt, lij-den door onze onachtzaamheid of schuld, en lijden dat ons over-komt, vooral ziekte en dood. Volgens Kierkegaard is de dood de kortste samenvatting van het leven. In liefhebben en in het onder ogen zien van onze sterfelijkheid zoeken we de smalle weg naar eeu-wig geluk.

De veertig hoofdstukken zijn geschikt om te lezen en erover te mediteren tijdens de lijdenstijd of de veertigdagentijd. Een verwij-zing naar Jesaja 53, de profetie over het lijden van de Messias, de Knecht van God, zul je daarom geregeld terugvinden. Maar de the-matiek is geschikt voor alle tijden. Het boek kan je gesprekspartner zijn bij een persoonlijke retraite, en het leent zich goed voor een kringgesprek. Aan het slot is steeds een vraag voor persoonlijke reflectie toegevoegd.

Elk hoofdstuk begint met een gebed of gedicht, meestal uit de schat van de eeuwen. Soms is de verwoording van mijn eigen hand.

Mijn hele leven werk ik met de (Herziene) Statenvertaling (HSV). Net als met oude schoenen, loop ik hier nog altijd het liefste op. Deze vertaling blijft dicht bij de grondtekst. Soms is de NBV21

begrijpelijker en dan geef ik daar de voorkeur aan. In bijbelcitaten wordt meestal de schrijfwijze 'Heere' gebruikt als aanduiding van Gods naam, daarbuiten Here of Heer. Welke schrijfwijze ook, het doet niets af aan het ontzag voor de levende God.

Veel dank, medewerkers van KokBoekencentrum: Arjen van Trigt, je nam het initiatief voor deze uitgave, Inge Slings, het was plezierig om met je samen te werken bij het screenen van de teksten. Veel dank, meelezers: Frans Klok, Gerard Palm, mijn broer René Tramper en mijn vrouw Jenny. Dankzij jullie hulp kon ik de tekst met een gerust hart uit handen geven.

En nu is hij in jouw handen, lezer, lezeres, vergezeld van mijn hoop dat hij een goede reisgenoot is op de weg die naar het Leven leidt.

Niek Tramper

A decorative background featuring several dandelion seed heads and individual seeds floating in the air. One large, detailed seed head is prominent on the right side, while many smaller seeds are scattered across the upper half of the page.

Deel I

Liefde die zich laat verwonden

Gebed

*'Hoe zou er op de juiste manier over liefde gesproken kunnen worden als U werd vergeten, U God van de liefde, uit wie alle liefde is in de hemel en op de aarde. U die niets spaarde, maar alles in liefde hebt weggegeven. U die liefde bent, zodat een liefdevol mens enkel is wat hij is door in U te zijn.'*¹

1 Introductie – Liefde is niet bang

*Heer, maak mij een instrument van Uw vrede.
Laat mij liefde brengen waar haat heerst (...),
laat mij hoop brengen aan wie wanhoopt,
laat mij licht brengen aan wie in duisternis is,
laat mij vreugde brengen aan wie bedroefd zijn.²*

'Er is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees uit.'³

Eerst dit

In het eerste deel van dit boek denk ik met je na over liefde: liefde die waagt, aanraakt, treurt. Ik vertel verhalen over liefde die onvoorstelbaar lang volgehouden wordt, ondanks onverschilligheid, verguizing en haat. Echt liefhebben betekent ook pijn incasseren – vermoedelijk wist je dat al. Wat wij met die pijn doen, of we de liefde kunnen vasthouden, daarover moeten we het hebben.

Liefde – of een schrijnend gebrek eraan – is hét thema van romans, gedichten en toneelstukken. Daarom spreken we van romantische of dichterlijke liefde. Maar geldt dat ook voor sociale media? Is liefde daar het centrale thema? Soms lijkt het eerder om haat, verwijten en afschrijven te gaan. *Where's the love?* zingt de band Black Eyed Peas. De song is een aanklacht tegen een samenleving waar liefde zoekraakt. Je merkt het in online discussies, in de politiek, in het bedrijfsleven en in onze wijken. Onvrede broeit. Demonstraties kunnen omslaan in geweld tegen mensen die onze veiligheid bewaken.

Geen wonder dat je je soms machteloos en verlegen voelt in deze chaotische en rafelige wereld. Misschien is er nooit een tijd geweest waarin liefde zo nodig is als nu.

Liefde die niet opgeeft

Ik weet het, er is ook een andere kant: zichtbare liefde en draagkracht wanneer burgers Oekraïense vluchtelingen opvangen, als burens intens met elkaar meeleven, in liefdevolle zorg in verpleeghuizen. Of in demonstraties die een teken van betrokkenheid zijn bij mensen in nood.

Toch moeten we vooral kijken naar liefde die het uithoudt in tijden van tegenwind en tegenslag. Naar eeuwige liefde, die sterker is dan de dood – de macht die aan alles een einde lijkt te maken. Liefde die tastbaar is geworden en die tot het uiterste is gegaan. De grote impact en de betekenis daarvan komt later in dit boek uitvoeriger ter sprake.

De Deense filosoof Søren Kierkegaard (1813-1855) schreef veel over angst en liefde. In *Wat de liefde doet* (1847) laat hij zien dat ware liefde meer is dan romantiek, vriendschap of aantrekkingskracht. Die vormen van liefde zoeken bevestiging en sterven weg als die uitblijft. Echte liefde, zegt hij, blijft geven. Ze vraagt niet: *wie* is de naaste aan wie ik kan geven?, maar: *hoe* kan ik een naaste zijn voor wie ook maar op mijn pad komt? Deze liefde handelt, zonder angst om bedrogen of veroordeeld te worden.

Ware liefde beoordeelt of verandert de ander niet. Ze probeert zelfs niet liefde bij de ander op te wekken, want dan gaat ze ervan uit dat die er niet is. Echte liefde veronderstelt juist de liefde bij de ander – en kan daarom blijven liefhebben.

Uit de greep van de angst

Liefde bevrijdt van het oordeel over een ander, wie hij of zij ook is. Liefde ziet een medemens niet in het licht van zijn huidige armoede en kwaadaardigheid, maar in het licht van Gods ongedachte toekomst. Liefde haalt ons uit de boeien van angst, weerstand en erger-

nis en geeft ons ruimte om een verbijsterende wereld te bekijken met de schittering van de hoop.

De apostel Johannes schrijft in zijn brief aan de gemeenten in Klein-Azië: ‘Geliefden, laten we elkaar liefhebben, want de liefde is uit God (...), volmaakte liefde drijft de vrees uit (...), wie vreest, is niet volmaakt in de liefde.’⁴

Hij heeft het vooral over de angst voor Gods oordeel over onze liefdeloosheid. Maar die woorden raken ook de angst voor het oordeel van anderen – dat mensen ons naïef of zwak vinden als we liefhebben.

Het geheim van deze liefde is, in de woorden van Johannes: ‘Wij hebben Hem lief omdat Hij ons eerst liefhad.’⁵

Dat is de eeuwige liefde waarover Kierkegaard sprak. Zij geeft ons kracht om de liefde vol te houden. Zij verlost ons van machteloosheid. Want waar echte liefde gedeeld wordt, merkt onze omgeving iets van wat werkelijk hoopvol is in een wereld waar de zuurstof van de hoop opdraakt.

In het huis van de liefde kan niet tegelijkertijd de angst wonen. Hoe herkenbaar is dat voor jou? Betekent het dat je niet echt liefhebt wanneer liefde samengaat met bezorgdheid – een milde vorm van angst?

Grote levensvragen

In dit boek behandelt de auteur in veertig korte hoofdstukken grote levensvragen. Waarom kan liefde wel verwond worden, maar nooit teleurgesteld? Hoe gaan we om met lijden? De auteur verkent daarnaast de kracht van Christus' woorden 'Ik ben gekomen om leven te geven' in tijden van onzekerheid, ziekte en verlies.

De auteur doet dat op een meditatieve, bespiegelende manier en betreft daarbij ook moderne denkers en schrijvers. Aan alles is merkbaar dat hij door persoonlijke ervaringen zelf met deze grote vragen heeft geworsteld.

Dit boek sluit goed aan bij de veertigdagentijd (of lijdenstijd) en de tijd van Pasen, maar je kunt het in alle jaargetijden lezen. Het is ook geschikt voor een persoonlijke retraite of een kringgesprek en voor iedereen die een moeilijke tijd doormaakt.

ISBN 9789043544528 | NUR 707

9 789043 544528

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT